

תוכן עניינים

עמ' 3	מבוא
עמ' 4-5	בחירת מקום פעילות עסקית – מטרות ומגמות
עמ' 5-7	גורמים המשפיעים על בחירת מקום
עמ' 7-10	גורמים המשפיעים על הימנעות או בחירת ממוקם
עמ' 10	דיון ומסקנות
עמ' 11	רשימה ביבליוגרפית

אסטרטגיית ההתרחבות הגיאוגרפית של חברות, מבחינת המקום והזמן בו הם בוחרות, שונות ומגוונות. חברות הן לא שחקנים פאסיביים שמתאימים את עצמם לתכונות של מקום מסוים יהיה אשר יהיה, אלא הן יחידות שמקבלות החלטות אסטרטגיות, לפי השוק והרלוונטיות, בכדי לקדם את היתרון התחרותי שלהם ולהגן עליו. חברות שואפות להתרחב בכדי להעמיק ולהרחיב את הפעילות העסקית שלהן לתרום למאגר הידע שלהן, ליכולת החדשנות וכאמור, ליתרון התחרותי מול חברות אחרות הפועלות באותו מגזר עסקי כמוהן (Alcácer, Dezsó, & Zhao, 2013).

ישנן דרכים וגישות שונות לבחון את האסטרטגיה בה נוקטות חברות ותאגידים בין לאומיים בכדי לבצע השקעות או להציב שלוחות ומטות במקומות מסוימים. חלק מהגישות מתמקדות במדינת הלאום כיחידת הניתוח המתאימה (Crescenzi, Pietrobelli & Rabellotti, 2014), אחרות מתייחסות למצב החברות האחרות והיריבות בשוק (Alcácer et al., 2013) ואילו גישה נוספת בוחנת את הערים הגלובאליות כיחידת ניתוח המתאימה (Goerzen, Asmussen & Nielsen, 2013).

עבודה זו מתמקדת באסטרטגיית בחירת המקום של תאגידים רב לאומיים. בעבודה זו יילקחו בחשבון מספר גורמים המשפיעים על בחירת המקום ובכלל זה מצב המתחרים בשוק, המאפיינים המוסדיים מבחינה כלכלית, פוליטית ותרבותית במקום היעד ובניתוח השוק המקומי מבחינת יכולת למידה, חדשנות והפקת רווח. שאלת המחקר היא כיצד גורמים אלו משפיעים על בחירת מקום או הימנעות ממקום של פעילות עסקית.

בעבודה זו, אציג גם דוגמה של מחקר שבחן בחירת מקום לפעילות עסקית בסין. מחקר זה מהווה מקרה מעניין שכן הוא בוחן את המוטיבציות לבחירת מקום לפתיחת מטה ניהולי במדינה המארחת כתלות במטרות ובהתחשב בשוני בין הערים שטמון במאפיינים תרבותיים, כלכליים ופוליטיים (Ma, Delios & Lau, 2013).

גוף עבודה זה מחולק לשלושה חלקים שבסופם אציג דיון ומסקנות. בחלק הראשון אעסוק במטרות ובמגמות של חברות בבחירת מקום להשקעה ולפעילות עסקית. אילו משתנים נלקחים בחשבון ולפי מה נבחר המקום המתאים, כלומר מדינה, עיר, מתחרים ועוד. בהמשך אעסוק בגורמים המשפיעים על בחירת מקום ובכלל זה צורך בידע, חדשנות, תנאי שוק ותנאים מוסדיים וכדומה. בחלק השלישי אדון בגורמים המונעים או מקדמים בחירת מקום מסוים. את הממצאים שאציג בעבודה זו אבסס על סקירת ספרות מחקרית בתחום מהשנים האחרונות.

בחירת מקום פעילות עסקית – מטרות ומגמות

כחלק מתהליך קבלת החלטות זה החברות לוקחות בחשבון את בחירות המקום הנוכחיות והעתידיות של המתחרים שלהם. לפיכך, אפילו אותה חברה תנהג לרוב באופן שונה כתלות במי המתחרים שלה והיכן הם נמצאים. היריבות גורמת לכך שחברה צריכה לשקול לא רק את הרווחים או ההפסדים הישירים שלה בכניסה לשוק חדש אלא גם את ההשלכות הלא-ישירות של כניסתה על יכולות המתחרה, שיכולים להוביל ולהשפיע על התחרות בין החברות בעתיד (Alcácer et al., 2013).

האסטרטגיות לבחירת מקום נקבעות לפי היריבות בין חברות, אטרקטיביות השוק, ההתאמה בין השוק והחברה והיכולת להעביר ידע בין שווקים. כשהשוק הינו אליגופוליסטי, כלומר מעט מתחרים שמחזיקים את השוק, חברות בוחרות מיקום בכדי להגביל את הגדילה של מתחרים ובכדי להגדיל את יתרון התחרותי מולם. זהו תהליך דינאמי בו יכולות החברה מושפעות על ידי התאמות ספציפיות לשוק ועל-ידי הידע שמצטבר בתוך השווקים ובין השווקים (Alcácer et al., 2013).

בנוסף לכך, כל המדינות בעולם קובעות מדיניות מסוימת כדי ליצור תמריצים ולתמוך בתוכניות שמושכות השקעות חיצוניות (FDI). השקעות חיצוניות הן מקור לעבודה, לחדשנות ולידע סמוי (דע איך). תמיד יש סיכוי שהענפים של חברות גדולות שפועלים במדינות זירות יפתחו קשרים מקומיים ויעשירו את הידע התפעולי המקומי. אם כן, היתרונות מהשקעות חיצוניות והעברות טכנולוגיות בינלאומיות, חשובות להתפתחות המדינה המארחת. בהתאם מחקרים מראים כי יכולות החדשנות והידע הטמונות במקום מסוים הם גורם המשפיע על החלטת המיקום של ארגונים רב לאומיים (Crescenzi et al., 2014).

בהמשך לגישתם של קרצינצי ושות' (Crescenzi et al., 2014) באופן מסורתי, מדינת הלאום נחשבה כיחידת הניתוח הבסיסי בבחירת מקום לפעילות עסקית. עם זאת, פעמים רבות יחידות אלו עמומות מדיי מכדי לספק תמונה ברורה על התרחבות תאגידיים בינלאומיים כחלק מ- וכמניעים של תהליכי גלובליזציה. בפרט, תהליכי מיקור חוץ ומדיניות ליברליזציה כלכלית הפכו את מדינות הלאום לפחות משמעותיות כיחידות ניתוח. כמו כן, מדינות בוחרות מקומות מסוימים בתוך דינה כדי לבצע בהם השקעות, ומקומות אלו מאבדים את חשיבותם בניתוח לפי יחידת ניתוח שלוקחת בחשבון רק את המדינה (Goerzen et al., 2013).

ערים גלובאליות, כמו לונדון, ניו-יורק, טוקיו, פריז, שיקגו ופרנקפורט, מאופיינות על ידי כך שהן מרכזיות ומשפיעות על הכלכלה העולמית. ערים אלו קשורות ברשתות הגלובאליות שמהוות את הבסיס או התשתית לכלכלה העולמית. לטענת גאורזן ושות' (Goerzen et al., 2013), הערים הגלובאליות הינן יחידת ניתוח רלוונטית ומתאימה בכדי להבין התנהגות של השקעות בינלאומיות, מפני שהם משמעותיות לאסטרטגיית בחירת המקום של תאגידיים אלו (Goerzen et al., 2013).

אם כן, חברות יכולות להסתכל על מספר מאפיינים כשהן בוחרות לפעול בשווקים זרים. הן חוקרות את מצב השוק מבחינת מתחרים, חדשנות ואפשרויות צבירת הידע. מעבר לכך הן בוחרות את מאפייני המדינה עצמה והאפשרויות הטמונות בו מתוך תמריצים שמעניק האזור עצמו. כמו